

IVO NIEHE

Televisiepresentator, programmamaker en producent Ivo Niehe (71) is vooral bekend van zijn *TV Show*, die hij sinds 1981 presenteert. In augustus gaat zijn toneelstuk *Drs. Down!* in première. Wat kijkt, leest en luistert hij zoal in zijn vrije tijd?

door Nick Muller

FOTO ROY BEUSKER

BOEKEN

“Het laatst gelezen boek is de biografie van Barry Hay. Ik lees nooit iets in één adem uit, maar dit boek heb ik niet weggelegd. In de eerste plaats omdat het geweldig is geschreven. Ik kende Sander Donkers niet, maar zo hoor je een biografie te schrijven. En dan dat verhaal. Dat is een leven geweest, zeg. Een man die gered is door de toevallige ontmoeting met een hond. Als je het verhaal terugbrengt tot bijna niks, dan is het dat. En dan het verhaal van zijn vrouw die met medeweten en zelfs instemming van haar moeder misbruikt is op haar zesde, het hele traject van ellende doormaakt en daar zo sterk uit komt... *Hay* is echt, en dat klinkt misschien cultureel onverantwoord, een van de beste boeken die ik in tijden heb gelezen. Nu herlees ik 1984 van George Orwell. En dan val je toch – los van de dingen die helemaal niet kloppen, maar dat is ook leuk – van de ene verbazing in de andere. Orwell voorziet bijvoorbeeld dat in de toekomst alles wordt gecontroleerd. En kijk waar we zijn. Je kunt geen mail meer versturen of er kijkt wel iemand over je schouder mee. Je wordt krankzinnig van het gevoel van onveiligheid. Ik sta bijna op het punt om mensen gewoon weer brieven te schrijven, want dan weet ik tenminste zeker dat de brief alleen gelezen wordt door degene voor wie die bestemd is.

“Het zal je niet verbazen: bijna al mijn voorkeuren – dat stelde ik tenminste vast toen ik je vragen las – hebben te maken met mijn werk. *Hay* heb ik gelezen omdat ik Barry en Sandra Hay heb geïnterviewd voor de *TV Show*. Als ik hem niet had gesproken, had ik dat boek waarschijnlijk nooit gelezen. *Nooit meer slapen* van W.F. Hermans is een van de mooiste boeken

die ik ken – ook gelezen voor werk, omdat ik destijds een van de weinigen was die Hermans thuis in Parijs mocht interviewen. Het is een heel lang verhaal hoe dat gesprek tot stand kwam, helemaal niet interessant voor deze rubriek, maar laat ik er dit over zeggen. Na afloop van het interview – het was een mooi gesprek geworden, want hij gaf zich wel – kreeg ik een boek van hem cadeau. Voorin had hij geschreven: ‘Voor Henk, voor al je moeite.’ Nou, dat zegt alles ongeveer, hè. *Onder professoren* vond ik trouwens minstens even leuk. De boosheid tegen het academische establishment vond ik om te smullen. Ik weet niet of jij dit nog weet, maar onder de naam Age Bijkaart had hij jarenlang een wekelijks column in *Het Parool* waarin hij ook tekeering tegen die wereld. Dat was eigenlijk een vervolg op dat boek, ook heerlijk om te lezen. Het was een boze man, in vele opzichten.

“Dan hebben we het met de boeken wel gehad, hoor. Wat ik nog wel een aanrader vind – binnenkort verschijnt er een tweede deel, daarom noem ik het – is de strip *The Kennedy Files*, over het leven van de Kennedy’s. Heerlijk hoe geschiedenis op deze manier toegankelijk gemaakt wordt. Het eerste deel heb ik ademloos uitgelezen. Kom dus maar op met dat vervolg. Vroeger verzamelde ik alle stripboeken. *Kuifje* was mijn Bijbel. Ik heb strips van meet af aan onder de literatuur geschaard. Marten Toonder heeft met zijn strips de taal evenveel verrijkt als Kees van Kooten. Een van de mooiste interviews die ik ooit heb gedaan, was mijn laatste interview met hem. Hij had zijn huis in Ierland – een soort klein Bommestein – verlaten en woonde in het Rosa Spier Huis in Laren. Hij was de laatste jaren heel somber omdat hij niet meer kon tekenen. Die middag heb ik hem twee keer aan het lachen gekregen. Later hoorde ik dat hij me daar dankbaar voor was.”

KUNST

“Het desolate, wat mij in *Nooit meer slapen* bijvoorbeeld zo aanspreekt, waardeer ik in alle kunst. Kunst moet je de ruimte geven om er zelf iets mee te doen. Neem de schilderijen van Edward Hopper, daar kun je zoveel op invullen... Sting zei ooit, en misschien vind je het een gekke vergelijking: ‘Wij componisten schrijven om de stilte heen.’ Hopper maakt kunst om de stilte heen. Malevitsj doet dat ook. Toen

ik eens bij Roald Dahl thuis was, een grote verzamelaar van het werk van Malevitsj, bedacht een redacteur de meest geniale vraag die ik ooit heb mogen stellen: ‘*Do you exercise your fantasy on those paintings?*’ En het antwoord was instemmend. De schilderijen gaven hem de ruimte om zelf te creëren, ze dwongen hem zelfs daartoe. “Mijn belangstelling voor kunst komt voort uit de mensen die het maken. Als ik de kunstenaar interessant vind, vind ik zijn werk waarschijnlijk ook interessant. Jeroen Krabbé is zo iemand. In mijn ogen is hij een van de meest geniale schilders die we ooit hebben gehad. De negen portretten die hij van zijn grootvader Abraham Reiss heeft gemaakt, die in Sobibor is vermoord, gaan door merg en been. Ik krijg

er weer tranen van in mijn ogen. Jeroen heeft heel lang niet durven exposeren in Nederland. Hij had geen zin in alle kritiek. ‘Jij bent een acteur, dus jij hoort niet te schilderen,’ werd er gezegd. Toen ik jaren geleden eens bij hem thuis kwam en een door hem geschilderd portretje van het mannenkoor van Dalfsen zag hangen, een piepklein schilderijtje waarop hij vijftien mensen heel precies had geschilderd, dacht ik: wie twijfelt aan zijn techniek en talent, moet dit even bekijken. “De scheiding der geesten is duidelijk zichtbaar in Nederland. Dat merkte ik ook toen mensen uit de chique toneelwereld zich aan *Drs. Down!* committeerden. Die zeiden: we moeten wel rekening houden met tegenwind, want jij hebt het geschre-

Barry Hay in 2013

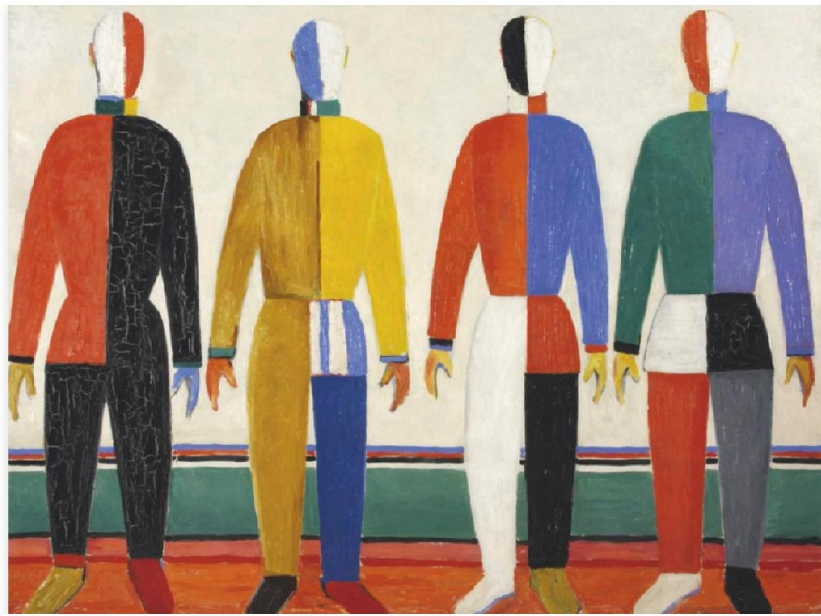

Edward Hopper, *Nighthawks* (1942)

ven. Dat vind ik wonderlijk. Dat merkte ik ook toen we met ons productiekantoor een zevendelige serie over Jaap van Zweden maakten. Daar heb ik trouwens niets aan gedaan, behalve dat ik zijn vertrouwen heb gewonnen en dat we inmiddels ook grote vrienden zijn geworden, maar toch ligt er dan een soort stigma op. Die serie kwam bij iedereen ongelooflijk hard binnen. Zelfs mensen bij de NPO zeiden: dit is een van de mooiste dingen die wij in jaren op dit terrein hebben gedaan. En dan merk je opeens de keiharde scheidslijn tussen de grachtengordel en de rest. Hoge cultuur toegankelijk maken voor een breed publiek wordt door 'de elite' als minderwaardig gezien. Bij degenen die de prijzen uitdelen, krijg je er de handen niet voor op elkaar. Als niet AVROTROS maar de VPRO dezelfde serie had gemaakt, was dat vast anders geweest. "De schilderijen van René Magritte zijn voor mij ongeveer het summum van kunst. Een van mijn favorieten is dat schilderij van die man die naar zichzelf in de spiegel kijkt en dan zijn eigen rug ziet. En dat schilderij waarin hij naar een ei kijkt en de vogel schildert die daarin zit: *La clairvoyance*, de helderziendheid. Briljant. Gek genoeg vind ik Anthony Quinn ook heel imposant als kunstenaar. Quinn, een van de allerberoemdste acteurs van zijn tijd, ging op een gegeven moment beelden maken. Grote, puur figuratieve beelden van mensen. Nadat ik hem eens in Amerika had ontmoet, heb ik nog geprobeerd om zijn kunst ook naar Nederland te halen. Niet lang daarna is hij overleden en toen kwam het er niet meer van."

THEATER

"Ik heb twee jaar lang een abonnement op de opera gehad, maar – en dat is misschien niet chic om te zeggen – ik kom er vaak niet doorheen. Het verhaal schiet niet op, er zit geen vaart in, zeker niet als iemand een halfuur lang zingt dat hij in bad gaat. Bij de allerergste opera waar ik ben geweest, waarbij het orkest begon met twintig scheidsrechterfluitjes, het deed pijn aan je oren, en waarbij de acteurs een serie poppen die als babylijkjes waren opgehangen doorkliefden met speren, zat iemand naast mij wel oprecht te genieten. En dat geloof ik ook. Je kunt heel veel vormen van kunst niet zomaar tot je nemen. Dat vereist ook kennis. Het echte genieten vereist kennis – dat is een mooie zin, schrijf die maar op. "Ik ben erg benieuwd naar *The Curious*

Kazimir Malevitsj, *De sportlieden* (1928-1930)

Annie M.G. Schmidt

Harry Bannink

Husbands and wives, Toneelgroep Amsterdam

NIEHE IN HET KORT

Ivo Niehe (1946) is televisiepresentator. Sinds 1981 presenteert hij de *TV Show*, nog steeds een van de best bekeken programma's van het land. Daarnaast is hij televisieproducent. Met zijn productiemaatschappij won hij in 1997 een Emmy Award voor het programma *Liberg zappt zichzelf*. Sinds 2005 staat Niehe ook in de theaters – het meest recent met de voorstelling *Die avond in Parijs*. Op 23 augustus aanstaande gaat in het DeLaMar Theater in Amsterdam het door hem geschreven toneelstuk *Drs. Down!* in première. Zie www.delamar.nl.

FOTO DIM BALSEM

Drs. Down!

Incident of the Dog In the Night-Time, over een autistisch jongetje dat de moord op de hond van zijn buurvrouw probeert op te lossen, dat vanaf september in Carré staat. En ik ben ook heel benieuwd naar de musical *Was getekend, Annie M.G. Schmidt*. Ik heb haar een aantal keren mogen portretteren en ik vond haar, en dat is een vreselijke term, een fascinerende vrouw. Ze bekende bijvoorbeeld dat ze helemaal niet van kinderen hield, terwijl ze haar hele leven voor kinderen heeft gewerkt. Ik ben benieuwd wat dit gaat worden. De liedjes zijn in ieder geval fantastisch, want die zijn van de gelauwerde Harry Bannink. Wat Joop van den Ende zei, althans in ons gesprek over dit stuk, en dat verklaart ook meteen waarom hij *Drs. Down!* per se wilde doorzetten: kansrijk theater wortelt ergens in de werkelijkheid. Je kunt je met André Hazes identificeren, je kunt je met de Soldaat van Oranje identificeren en met De Verleiders al helemaal.

“De stukken van Ivo van Hove staan ook met meer dan één been in de werkelijkheid. Ivo van Hove is een regisseur waarvoor je naar het theater gaat. Ik heb hem laatst geïnterviewd en hij zei: ‘Je moet wel met heel wat komen om in een tijd, waarin iedereen alles binnen handbereik heeft, mensen naar het theater te krijgen.’ Nou, dat lukt hem. Ik heb *Husbands and wives* gezien, ook van Toneelgroep Amsterdam. Heb je het gezien? De acteurs komen naast je zitten en dat geeft – hoe simpel het ook is – een ongekende spanning in de zaal. Daarvan zeg je na afloop wel tegen vrienden

en en kennissen: dat moet je zien. Theater had vroeger een soort romantiek die nu helemaal is verdwenen. Mijn ouders reden spoorwegs naar Den Haag voor het nieuwe stuk van Ko van Dijk of Myra Ward of Paul Steenbergen. Ik reed spoorwegs naar het theater als de oude Kraaijkamp wat deed. Wat hij ook speelde, daar wilde je heen. En wie heb je nu? Voor mensen als Gijs Scholten van Aschat of Carine Crutzen ga je nog wel naar het theater, maar veel meer zijn er op dit moment niet. Misschien heeft dat verdwijnen van die romantiek ook wel iets met mijn leeftijd te maken. Vroeger droomde ik altijd dat ik aan de uitgang van een theater stond en dat een actrice mijn vrouw of vriendin was en dat ik die dan mee naar huis mocht nemen. Dat leek me

het hoogst haalbare. Nu denk ik: die vrouw moet ook gewoon maar hard werken en gaat morgen de bus naar Dalfsen weer in.”

MUZIEK

“Thuis staat er de hele dag muziek aan. We hebben een of andere zender gevonden die heerlijk ontspannende muziek speelt, iets boven het liftniveau zal ik maar zeggen. Als ik 's avonds alleen ben, val ik graag in slaap met het eerste pianoconcert van Tsjaikovski. De structuur daarvan is zo duidelijk. Dat heb ik met alle kunst: ik wil het wel graag herkennen. Jaap van Zweden dirigeerde niet zo lang geleden in Het Concertgebouw de achtste van Sjostakovitsj. Ik begreep er helemaal niets van. Het stuk

Achter de schermen bij *Drs. Down!*

deed soms pijn aan je horen. Naast mij zat iemand uit Amerika die speciaal voor deze uitvoering was overgevlogen naar Amsterdam en die zát me een partij te genieten. Als ik dan later in een recensie lees dat het stuk over de oorlog gaat, en welke nuances Van Zweden erin heeft aangebracht, denk ik: je kunt niet alleen maar zeggen 'het is mooi', je geniet pas echt als je er iets over weet. Maar ik heb ook in Het Concertgebouw een uitvoering van de soundtrack van *Schindler's List* gehoord op de Avond van de Filmmuziek, nou, dan biggelen de tranen over je wangen. Daar hoeft je geen moeite voor te doen. Nu vind ik dat sowieso het ultieme, half-klassieke muziekstuk *ever composed*. Hoe kan iemand zo iets moois bedenken? Voor het eerste pianoconcert van Tsjajkovski kun je me ook altijd wakker maken. Dat is toegankelijk. Daarin kun je structuren herkennen. Dat kon ik bij de achtste van Sjostakovitsj en bij die opera met de scheidsrechterfluitjes dus niet.

"Ik ben onlangs een paar keer naar The Analogues geweest, ken je die? Ze spelen nummers van The Beatles met de originele instrumenten die op de albums zijn gebruikt. Het orgeltje van *Penny Lane* stond bijvoorbeeld in een schuur bij een dame in Canada; dat hebben ze voor 150 dollar via *eBay* van haar gekocht. Toen ze hem kregen, zaten er drie muizennesten in en driekwart van de pijpen deed het niet. Je weet niet wat je hoort. Verder ga ik elk jaar naar het jazzfestival in Juan-les-Pins, op een jeu de boules-terrein met op de achtergrond de Middellandse Zee. En dan gebeurt er iets. Sting, die er dit jaar toevallig ook weer staat, is hier altijd fenomenaal. Waar hij op North Sea Jazz routinematig zijn *set list* afwerkt, staat hij hier met oprecht plezier op het podium. De omgeving, de mensen, de lauwe juliavond... Het werkt allemaal mee. De vorige keer stuurde hij zijn band van het podium en heeft hij twintig minuten staan jammen met zijn pianist. De stoelen vlogen door de lucht. Joe Cocker heb ik daar ook gezien. Toevallig kwam hij een paar weken later bij ons in de studio. Ik zei: 'Ik moet toch even tegen u zeggen: wat heb ik genoten van uw concert in Juan-les-Pins.' Hij antwoordde: 'Ik ook. Waren daar maar camera's bij geweest. Ik heb nog nooit in mijn leven zo'n concert gegeven.' Ga erheen als je de kans krijgt. Het zijn de mooiste concerten die je kunt beleven. Dat geldt – en dat is van een hele andere orde – ook voor de concerten die het

Sting

Joe Cocker

Filharmonisch Orkest van Monte Carlo zes keer per jaar op de binnenplaats van het Prinselijk Paleis geeft. Je moet het alleen al meemaken omdat tachtig procent van de bezoekers uit Monegasken bestaat, kleine mannen met grote vrouwen. De mannen moeten verplicht een das om. Als je geen das om hebt, moet je je paspoort inleveren en krijg je een leendas van het prinsdom. En wat ook opvallend is: er wordt nauwelijks geapplaudisseerd. Het is altijd of ze naar de barpianist in hun achtertuin staan te kijken. Jaap van Zweden kreeg ze daar-entegen wel stil. Hij is in staat een orkest zo zacht te laten spelen dat niemand zich meer durft te bewegen.

"Mijn allermooiste muziekervaring ooit is Jessye Norman die Duke Ellington deed. Ellington, *Take the A Train*, is een van de meest geniale jazzpianisten en -componisten die ooit heeft geleefd. Op het eind van zijn leven dacht hij dat hij na al dat profane werk toch ook maar eens wat moest gaan maken om God een beetje te *pleasen*. Dat werd het *Sacred Concert*. Big band jazz, gospel, klassiek oratorium en liturgische teksten heeft hij met elkaar verweven tot iets ongelooflijks. En daar hebben we het weer: omdat ik Jessye Norman had ontmoet, en ze me vertelde dat ze het *Sacred Concert* ging doen, wilde ik dat wel zien. Op het dak van een grenspost tussen

Frankrijk en Italië stond de band. Links de Middellandse Zee, rechts een uitgelichte berg. Het publiek zat in Italië, de muzikanten stonden in Frankrijk. Op blote voeten zong ze dat stuk. Ik krijg het nog benauwd als ik eraan denk. Het is onmogelijke muziek, zeker dat liturgische werk dat erin zit verwerkt is bijna niet te doen, maar de omgeving, de vrouw met die waanzinnige stem en die geweldige muzikanten maakten dit een onvergetelijke ervaring. Je kunt iedereen zoiets eens mee te maken in zijn leven. Daar ben je weken vol van.”

FILM

“*Dubbelspel* van Frank Martinus Arion is het meest onverfilmbare boek *ever*. Toch is het gelukt om er een film van te maken. De scenarist heeft, en dat vind ik heel sterk, een terugblik van de schrijver zelf toegevoegd. Veertig jaar nadat hij het boek heeft geschreven, komt hij terug op Curaçao en er blijkt niets te zijn veranderd: de mannen gaan nog steeds wild tekeer en doen nog steeds neerbuigend over vrouwen. Het gaat zeker geen publieksfilm worden, en dat is jammer, want het werpt toch een heel ander licht op het eiland waar we politiek gezien alleen maar mee rommelen. *Bram Fischer* van Jean van de Velde is misschien wel de beste film die dit jaar in ons land wordt gemaakt. Bram Fischer was de advocaat die Nelson Mandela verdedigde. Dat is sowieso al een fascinerende figuur, iemand die altijd tegen de stroom in zwemt, maar Peter Paul Muller speelt hem ook nog eens weergaloos. Ik heb daar scènes van gezien: dat geloof je gewoon niet. De film heeft in de kranten wel aandacht gekregen, maar verder is hij volgens mij totaal ondergesneeuwd. Ga hem zien als je de kans hebt. “Dustin Hoffman vind ik de allerbeste acteur van allemaal, omdat hij zo ongeveer alles kan spelen. Bovendien is hij de alleraardigste man die ik in veertig jaar van mensen ontmoeten ben tegengekomen. Het is een ongelooflijk open, sympathieke en intelligente man. Hij dringt zich in films nooit op als speler. Nooit bekruipt je het gevoel dat hij denkt: kijk mij eens goed spelen. In *Rain Man*, waarin hij een autistische man speelt, is hij ongelooflijk. Van zijn films blijven me altijd beelden bij. Als ik aan *The Graduate* denk, zie ik hem nog bij die kerk met dat hoge raam staan. In *Kramer vs. Kramer* zie ik hem nog op zijn hurken zitten terwijl dat kindje op hem afloopt. Dat zo’n beeld je jaren later nog

bijblijft, zegt wel iets over de kwaliteit van zo’n film. Robin Williams was een goede tweede. Vooral in *Awakenings* vond ik hem geniaal. Maar, en dat moet je maar even opschrijven, er is heel veel te genieten in de kunsten en ik vind dat je mensen ook moet stimuleren om dat te doen. Het is niet alleen de sportpagina’s en de politieke ellende. De tweede werkelijkheid van

cultuur is een geweldige ontsnapping uit alles wat er aan de gang is. Ik heb weleens gezegd, en dat is wel een leuke zin, want hij is echt van mezelf: als ze in de politiek de verbale *statements* naar elkaar zouden zingen, zou de wereldvrede een stuk dichterbij zijn. Als vrouwen eindelijk eens aan de macht zouden komen trouwens ook.”/

Scène uit *Dubbelspel* (2017)

Scène uit *Bram Fischer* (2017)

Dustin Hoffman

FOTO GARRYKNIGHT

Robin Williams

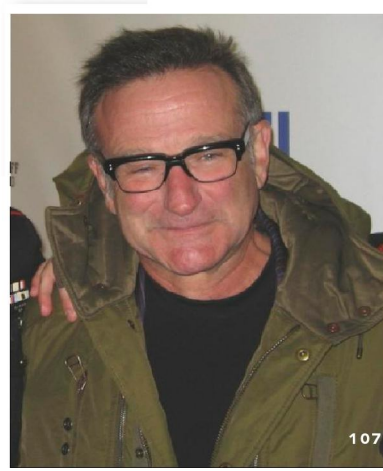

FOTO JOHN J. KRUEL